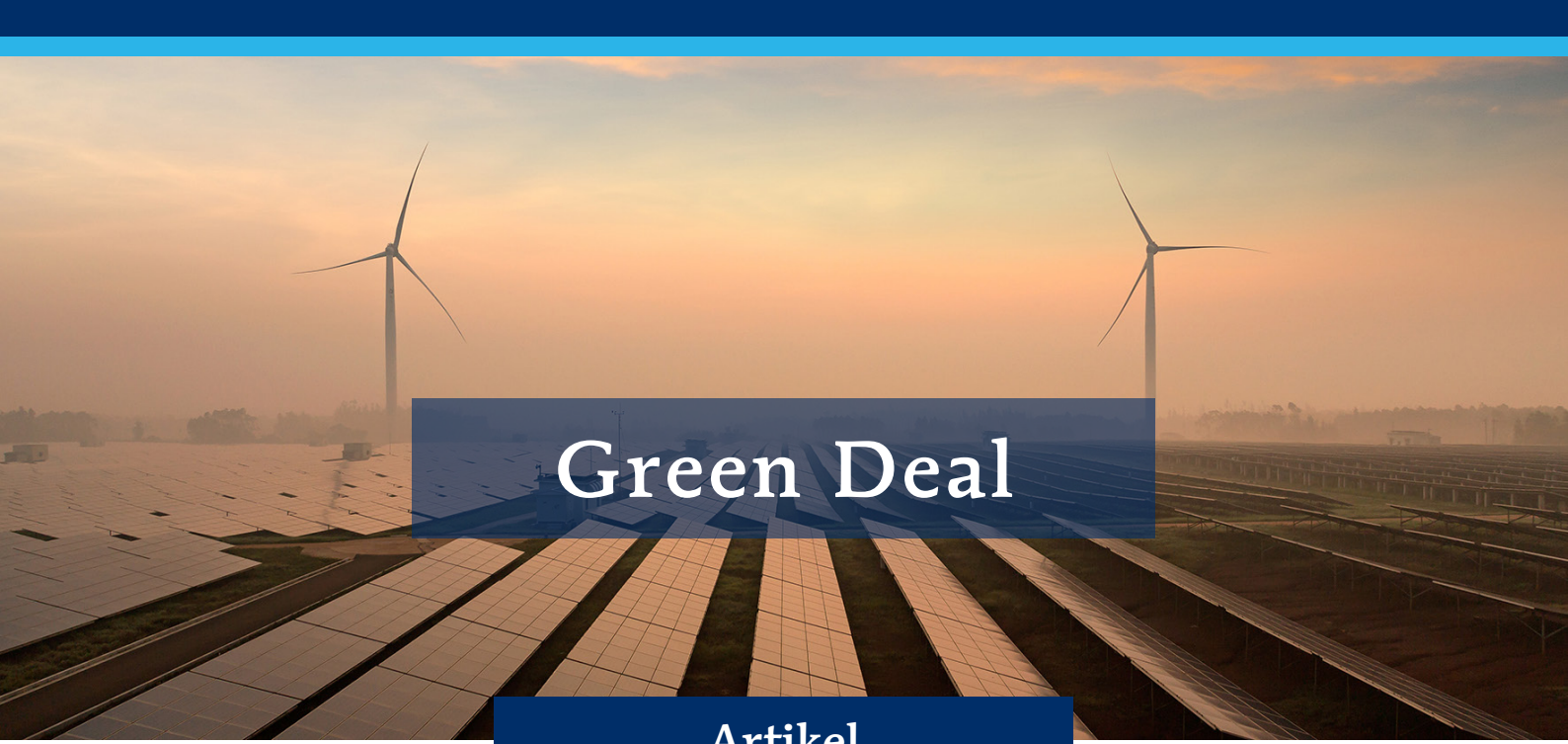




Green Deal

Artikel

Kansen en uitdagingen voor decentrale overheden

Begin maart presenteerde Frans Timmermans namens de Europese Commissie de wet op de Green Deal. In deze fase van de besluitvorming staat nog weinig vast, maar één ding is al wel zeker: gemeenten en provincies gaan overduidelijk een rol spelen bij de implementatie van deze Europese Green Deal. Grijp dus nu uw kans om mee te denken over de contouren van deze Green Deal.

In dit artikel lichten we toe wat de Europese Green Deal precies inhoudt, hoe deze zich verhoudt tot het Nederlandse Klimaatakkoord en de opgaven voor lokaal bestuur die daaruit voortvloeien. Hierna bespreken we de belangrijkste gevolgen voor mogelijk ook uw gemeente en provincie.

Nederlands Klimaatakkoord

Het kabinet heeft in zijn regeerakkoord al veel plannen opgenomen die raken aan de Green Deal, zoals het realiseren van 55% CO₂-reductie in Europa, de inzet voor een volledig circulaire economie per 2050, de halvering van gezondheidsschade door luchtkwaliteit per 2030, de ingezette transitie naar circulaire landbouw en het versterken van biodiversiteit.

Daarnaast wordt in het Klimaatakkoord het belang onderschreven van een eerlijke verdeling tussen huishoudens en bedrijven, van de focus op haalbaarheid en betaalbaarheid en de toekomstbestendigheid van de beleidsmaatregelen. Nederland is voorstander van een kosteneffectieve aanpak van de transitie naar een klimaatneutrale en duurzame Europese Unie.

Hoewel de Nederlandse politiek prioriteit geeft aan het eigen Klimaatakkoord voor zij deze bedekt met een Europese saus, komen de maatregelen uit Brussel er wel degelijk aan. De maatregelen worden namelijk iedere vijf jaar per lidstaat geëvalueerd. Indien nodig doet de Commissie aanbevelingen aan lidstaten over hoe het beter kan. De Commissie kan dus niet de processen van individuele decentrale overheden tegen het licht houden en hier eventueel strafmaatregelen aan verbinden.

Thematische analyse

De Commissie wil met haar Green Deal inzetten op een groeistrategie die de Europese Unie moet transformeren tot een klimaatneutrale, circulaire en grondstofefficiënte Unie, die zorgt dat Europa in de toekomst concurrerend blijft. Omdat de relevantie van de onderwerpen per gemeente en provincie zal verschillen, volgt hierna een analyse van de belangrijkste thema's binnen de Green Deal.

1. Klimaat

Komend jaar wil de Commissie het systeem voor emissiehandel uitbreiden. Bedrijven krijgen bepaalde rechten om CO₂ uit te stoten, en kunnen daarin handelen als ze rechten overhouden of juist meer rechten nodig hebben. De Commissie komt eind 2020 met een voorstel om dit Emission Trade System (ETS) uit te breiden naar meer sectoren en de prijs van emissierechten te verhogen. Hierbij stelt zij een aantal maatregelen voor: uitbreiding van het ETS-beleid naar scheepvaart, afbouwen van de gratis rechten voor de luchtvaart en onderzoek naar uitbreiding naar wegtransport en de gebouwde omgeving.

Het risico bestaat dat Europa met die strengere eisen en hogere prijzen een ongelijk speelveld creëert ten opzichte van de rest van de wereld, en daarmee de concurrentiepositie van Europa verzwakt. Er zijn twee manieren om dat op te lossen: ofwel de sectoren die het kwetsbaarst zijn voor internationale concurrentie gratis emissierechten geven, ofwel een Carbon Border Adjustment Mechanism invoeren. Deze tweede maatregel zou betekenen dat er aan de grens voor bijvoorbeeld staal uit de VS een CO₂-correctie betaald moet worden. In 2021 volgt een voorstel voor een Carbon Border Adjustment Mechanism, om geïmporteerde goederen te beprizen voor hun CO₂-uitstoot en weglekeffecten tegen te gaan.

Decentrale overheden van grensregio's zullen vermoedelijk belast worden met het uitvoeren en monitoren van deze CO₂-grenscorrecties. Om die reden is het essentieel dat gemeenten en provincies goed op de hoogte zijn van de nieuwe wetgeving, en dat zij de ontwikkelingen in Brussel rondom dit thema monitoren.

2. Energie

Op het gebied van energie komt de Commissie met voorstellen om de CO₂-uitstoot van het energiesysteem te verlagen via aanpassingen van relevante energiewetgeving. Daarnaast zal de Commissie dit jaar een strategie voor het ontwikkelen van wind op zee (specifiek voor regionale samenwerking tussen lidstaten) presenteren, alsook een strategie voor slimme sectorintegratie (het samenvoegen van systemen van elektriciteit en moleculen). Ook stelt de Commissie een herziening van de TEN-E verordening, een Europees regelgevingskader voor energie-infrastructuur, voor om grensoverschrijdende energiesamenwerking te bevorderen. Ten slotte zal de richtlijn Energiebelastingen aangepast worden om milieukwesties voorop te stellen.

Het herzien van het Europese regelgevingskader voor energie-infrastructuur dwingt decentrale overheden om aanpassingen te maken in de energie-infrastructuur. Hoewel de uitwerking van de maatregelen nog niet bekend is, is het van belang dat u zich bewust bent van de voorgenomen veranderingen. Hoe ziet uw infrastructuur er nu uit, wat zou een aanpassing betekenen en wat zijn dan de financiële consequenties? Over de details van de Europese maatregelen wordt nu vergaderd, daarom is dit het moment om het beleid te beïnvloeden en ervoor te zorgen dat de belangen van uw organisatie worden meegenomen.

3. Industrie

De Europese industriestrategie heeft drie prioriteiten: globale competitiviteit van de Europese industrie behouden en een gelijk speelveld creëren, Europa klimaatneutraal maken tegen 2050, en de digitale toekomst van Europa vormgeven. Om deze doelstellingen te bereiken, stelt de Commissie de volgende acties voor met grote consequenties voor decentrale overheden:

- Maatregelen om energie-intensieve industrieën te moderniseren en koolstofarmer te maken, duurzame en slimme mobiliteitsindustrieën te ondersteunen, promoten van energie-efficiëntie, versterken van instrumenten die 'carbon leakage' tegen gaan en voorzien in voldoende koolstofarme energie tegen betaalbare prijzen. Deze maatregel zal invloed hebben, zeker in industriële gebieden. Denk aan de luchtkwaliteit en biodiversiteit. Indien uw organisatie verantwoordelijk is voor de handhaving van de nieuwe wetgeving, is het noodzakelijk dat u goed op de hoogte bent van de nieuwe wetgeving en de consequenties hiervan.

- Een goede waterstofalliantie om de industrie koolstofarmer te maken, gevolgd door allianties rond koolstofarme industrieën, industriële clouds en platformen en grondstoffen. Er worden dus meerdere maatregelen ingezet om de industrie koolstofarmer te maken.
- Een actieplan rondom kritieke grondstoffen en een Europese farmaceutische strategie.
- Wetgeving en richtlijnen rond groene openbare aanbestedingen. Het is van belang dat u hierop inspeelt en onderzoekt hoe u groene openbare aanbestedingen optimaal kunt stimuleren.

4. Circulaire economie

Het actieplan voor circulaire economie heeft onder andere tot doel de ontwikkeling van leidende markten voor klimaatneutrale en circulaire producten te stimuleren en commerciële toepassingen van baanbrekende technologieën te bespoedigen in prioritaire gebieden zoals schone waterstof. De Commissie zet hierbij ook in op de toepassing van digitale technologieën om de impact van milieu- en klimaatbeleid te optimaliseren.

Het actieplan uit 2015 bevat een aantal ambities. De eerste betreft textiel: lidstaten moeten voor 2050 al hun textielafval gaan scheiden. Aangezien het ophalen van afval een gemeentelijke dienst is, zullen gemeenten een rol moeten gaan spelen in het scheiden van textielafval. Het is nog onduidelijk of consumenten zelf textiel van overig afval moeten scheiden of dat afvalverwerkingsbedrijven dit op zich nemen. Daarnaast komt er vanaf 2021 een verbod op wegwerpplastic. De Commissie wil ook een verbod op het toevoegen van microplastics aan producten. Vermoedelijk zullen gemeenten dit verbod op wegwerpplastic moeten gaan handhaven.

Een van de voorgestelde maatregelen in het nieuwe actieplan voor een circulaire economie is om de positie van consumenten te versterken: consumenten krijgen toegang tot betrouwbare informatie over onder meer de repareerbaarheid en duurzaamheid van producten. Vermoedelijk kunnen gemeenten een rol gaan spelen in deze toegang tot betrouwbare informatie. Daarnaast wil de Commissie een uitgebreide strategie voor een duurzame gebouwde omgeving, waarin de beginselen van circulariteit worden bevorderd. Maatregelen op het gebied van constructie en gebouwen betekenen bijvoorbeeld dat wanneer een gemeente nieuwe huizen laat bouwen, dit moet gebeuren volgens de hervorming op het gebied van duurzaamheid. Ook hebben deze maatregelen mogelijk invloed op de bouwvergunningen die een gemeente afgeeft.

Daarnaast wil de Commissie minder afval: de nadruk zal liggen op het voorkomen van afval en de omzetting ervan in kwalitatief hoogwaardige secundaire hulpbronnen. Onderzocht zal worden of een EU-geharmoniseerd model voor de gescheiden inzameling van afval en etikettering kan worden opgezet. Gemeenten zullen moeten onderzoeken hoe afval gescheiden dient te worden en in hoeverre de huidige gang van zaken hiermee in lijn is.

5. Gebouwde omgeving

Om de renovatiegraad van gebouwen te verhogen, kondigt de Commissie een initiatief aan om in 2020 financiële en regelgevende belemmeringen voor renovatie aan te pakken. Dit zou onder andere dienen te gebeuren via een platform van belanghebbenden, ondersteund door innovatieve financieringsregelingen. De derde maatregel is de aangekondigde herziening van de verordening bouwproducten.

Decentrale overheden zullen rekening moeten houden met deze verhoogde renovatiegraad wanneer zij bouwprojecten laten uitvoeren. Ook de aanpak van belemmeringen voor renovatie heeft mogelijk effect op het afgeven van vergunningen.

6. Mobiliteit

De Commissie kondigt een strategie voor duurzame en slimme mobiliteit aan in 2020, omdat transport goed is voor 25% van de CO₂-uitstoot in de EU, en dit percentage nog steeds toeneemt. De Commissie wil toewerken naar nul-emissiemobiliteit vanaf 2025, onder andere door het aanscherpen van emissienormen. Daarnaast komt de Commissie met voorstellen voor het verplaatsen van goederenvervoer van de weg naar duurzamere transportmodaliteiten, onder andere door het vergroten van de capaciteit van spoorwegen en binnenlandse waterwegen en het stimuleren van 'Mobility as a Service' (MaaS). De Commissie wil de luchtvaartemissies terugdringen, bijvoorbeeld via het Single European Sky-voorstel en het verbeteren van de luchtkwaliteit bij vliegvelden. Daarnaast komt de Commissie met een voorstel om de meest vervuilende schepen te reguleren en het gebruik van walstroom te verplichten. Ten slotte pleit de Commissie voor behoud van een hoge ambitie bij herziening van de Eurovignetrichtlijnen, de evaluatie van de richtlijn Infrastructuur alternatieve brandstoffen en de verordening Trans European Transport Network.

Gemeenten zullen vermoedelijk de walstroom moeten faciliteren. Het is aan te raden om in kaart te brengen of hier op dit moment voldoende voorzieningen voor zijn.

7. Van boer tot bord

Door middel van de 'Van boer tot bord'-strategie focust de Commissie op klimaat, milieu, biodiversiteit, het terugdringen van nutriëntenoverschotten en gezonde en duurzame voedingspatronen met een sleutelrol voor Europese boeren en vissers. Dit zal deels gerealiseerd moeten worden door de nationale strategische plannen in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). De Commissie zal deze GLB-plannen beoordelen op de mate waaraan deze voldoen aan de doelen van de Green Deal. Er is oog voor verduurzaming, dierenwelzijn, en het belonen van boeren die zich inzetten om leefomgevings- en klimaatresultaten te behalen. De Commissie wil ook een gezonder en duurzamer dieet stimuleren en voedselverspilling tegengaan. Ingevoerde levensmiddelen die niet aan de relevante EU-milieunormen voldoen, worden niet op de EU-markt toegelaten.

LTO Nederland noemt de uitwerking van de Green Deal cruciaal voor de toekomst van de landbouw. De plannen moeten niet óver de boer gaan, maar vóór de boer werken. De voor de land- en tuinbouw belangrijke 'Van boer tot bord'-strategie zou eind maart gepubliceerd worden, maar is vanwege de coronacrisis uitgesteld. Daarnaast neemt LTO duidelijke standpunten in ten opzichte van het GLB: het budget voor het GLB moet worden behouden en het GLB-geld moet naar de actieve agrariër gaan en niet naar natuurorganisaties en adviseurs.

8. Ecosystemen en biodiversiteit

Voor het behoud en herstel van ecosystemen en biodiversiteit op land en in zee, zet de Commissie dit jaar in op een biodiversiteitsstrategie. Daarna volgt een actieprogramma. De focus ligt op betere bescherming en herstel van ecosystemen en het Europees natuurlijk kapitaal, inclusief koolstofrijke ecosystemen. De Commissie overweegt de toename van het areaal beschermde gebieden op land en in zee te stimuleren. Ook bepleit zij een centrale rol voor de duurzame blauwe economie, die de milieudruk op de landvoorraad van de EU moet verlichten en klimaatverandering moet helpen aanpakken. Verder zet de Commissie in op een nieuwe strategie om bossen kwalitatief en kwantitatief te verbeteren.

Aangezien decentrale overheden verantwoordelijk zijn voor het beheren van natuurgebieden, is het van belang om deze maatregelen te volgen. Ook kan het interessant zijn om de wetgeving op dit gebied te beïnvloeden.

9. Zero Pollution Ambition

De Commissie heeft aangekondigd om in 2021 een actieplan te lanceren om de vervuiling van lucht, water en bodem tot nul terug te brengen. Daarnaast wil de Commissie de luchtkwaliteitsnormen beter laten aansluiten bij de WHO-aanbevelingen, bepalingen inzake monitoring, modellering en luchtkwaliteitsplannen aanscherpen en de maatregelen ter bestrijding van de vervuiling door grote industriële installaties evalueren. Ten slotte zal de Commissie een duurzaamheidsstrategie en een regelgevingskader voor chemische stoffen presenteren en dit regelgevingskader aanpassen met aandacht voor risico's van hormoonverstorende stoffen, gevaarlijke stoffen in producten, gecombineerde effecten van verschillende stoffen en zeer persistente stoffen.

Aangezien Nederland recentelijk maatregelen heeft getroffen omtrent stikstof en PFAS, zullen de nieuwe beleidsmaatregelen van de Commissie hier een directe invloed op hebben. Mogelijk spelen hier voor de achterban van uw organisatie grote belangen; als decentrale overheid kunt u de wetgeving in Brussel beïnvloeden.

Conclusie

De Green Deal maakt duidelijk hoe het Europese klimaatbeleid – en daarmee ook het klimaatbeleid van lidstaten – op de lange termijn zal worden ingekleurd. Tegelijkertijd liggen alle voorgenomen beleidsmaatregelen nog open: daarmee is het voor decentrale overheden cruciaal om nu actie te ondernemen en het besluitvormingsproces in Brussel te gaan beïnvloeden.

Meer weten?

Wilt u meer weten over de consequenties van de Green Deal op uw organisatie? Berenschot kan u zowel inhoudelijk als procesmatig ondersteunen bij het effectief inbrengen van uw belangen in de Brusselse arena. Wij denken bijvoorbeeld graag met u mee over hoe en met welke partners u het beste kunt reageren op de Green Deal-consultatie van de Commissie. Met onze EU Impact Scan krijgt u in brede zin inzicht in hoeverre uw organisatie is aangesloten op de EU. Daarnaast bieden wij advies op maat. Neem voor ondersteuning in uw EU-strategie vrijblijvend contact op met



Tim Masselink

Senior Consultant

06-20938104

t.masselink@berenschot.nl



Berenschot

Berenschot is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met 350 medewerkers wereldwijd. Al 80 jaar verrassen wij onze opdrachtgevers in de publieke sector en het bedrijfsleven met slimme en nieuwe inzichten. We verwerven ze en maken ze toepasbaar. Dit door innovatie te koppelen aan creativiteit. Steeds opnieuw. Klanten kiezen voor Berenschot omdat onze adviezen hen op een voorsprong zetten.

Ons bureau zit vol inspirerende en eigenwijze individuen die allen dezelfde passie delen: organiseren. Ingewikkelde vraagstukken omzetten in werkbare constructies. Door ons brede werkkerrein en onze brede expertise kunnen opdrachtgevers ons inschakelen voor uiteenlopende opdrachten. En zijn we in staat om met multidisciplinaire teams alle aspecten van een vraagstuk aan te pakken.

Berenschot Groep B.V.

Europalaan 40, 3526 KS Utrecht

Postbus 8039, 3503 RA Utrecht

030 2 916 916

www.berenschot.nl

[in/berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)